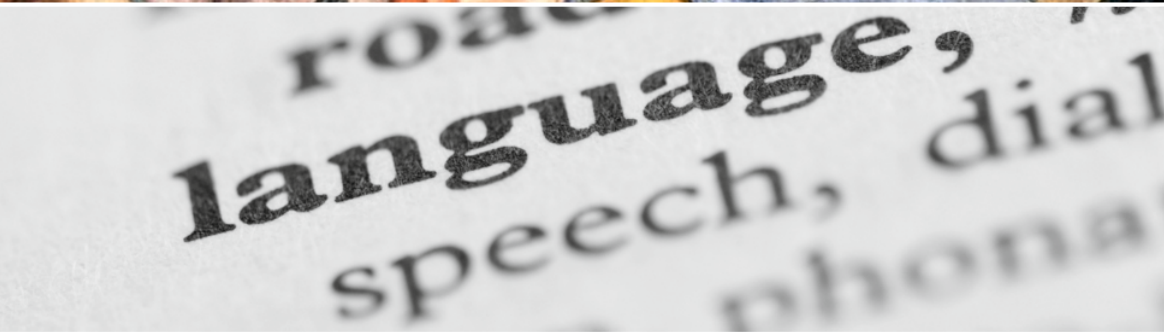

TAVASZI SZÉL 2014 / SPRING WIND 2014

Konferenciakötet

Doktoranduszok Országos Szövetsége
Association of Hungarian Phd and DLA Students

III.

**TAVASZI SZÉL
SPRING WIND**

**2014.
Debrecen**

Felelős kiadó: Doktoranduszok Országos Szövetsége

III. kötet

Szerkesztette: Csiszár Imre és dr. Kőmíves Péter Miklós

Lektorálták:

Csiszár Imre	Dr. Mező Ferenc
Dr. Árva Zsuzsanna	Dr. Mohos Nagy Éva
Dr. Bényei Miklós	Dr. Pupos Tibor
Dr. Bérczes Attila	Dr. Reisinger Adrienn
Dr. Bukovics Ádám	Dr. Szigeti Cecília
Dr. Dőry Tibor	Dr. Takács Levente
Dr. Farkas Henrik	Dr. Tóth János
Dr. Fézer Tamás	Dr. Vámosi György
Dr. Fónai Mihály	Dusek Tamás
Dr. habil. Elek Balázs PhD	Gaál István
Dr. habil. Barta Róbert	Lakatos Gyula
Dr. habil. Boda István	Máthé Csaba
Dr. Hegedűs György	Miklós Ida
Dr. Horváth Eszter	Prof. Dr. Csorba Péter
Dr. Jeney Viktória	Prof. Dr. Blaskó Béla
Dr. Kovács Gábor	Prof. Dr. Izsáki Zoltán
Dr. Kovács Kornél	Prof. Dr. Zeher Margit
Dr. Lőre Vendel	Rózsa Péter
Dr. Mankovits Tamás	Skodáné dr. Földes Rita
Dr. Mészárosné Dr. Bálint Ágnes	

ISBN 978-963-89560-7-1

Debrecen, 2014

Minden jog fenntartva. A kiadvány szerzői jogvédelem alatt áll. A kiadványt, illetve annak részleteit másolni, reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni bármilyen formában vagy eszközzel - elektronikus vagy más módon - a kiadó és a szerzők előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos.

TARTALOM

TÖRTÉNELEM- ÉS POLITIKATUDOMÁNY	11
A KATASZTERI IRATOK KUTATÁSÁNAK, A BIRTOKSZERKEZET ÉS A VAGYONI HELYZET MEGISMERÉSÉNEK PROBLÉMÁIRÓL <i>Ambrus László</i>	12
PUSZTÁBA KIÁLTÓ SZÓ? (AZ ERDÉLYI HÍRLAPÍRÁS CÉLJA A MAGYAR POLGÁR ÉS A KOLOZSVÁR TÜKRÉBEN) <i>Bakó Edit</i>	20
A FELFEGYVERZETT VENUS ÁBRÁZOLÁSMÓDJAI A RÓMAI ÉREMVERÉSBEN A SEVERUSOK KORÁBAN (KITEKINTÉSSSEL A KATONAI ANARCHIA IDŐSZAKÁNAK ÉREM-PROPAGANDÁJÁRA) <i>Barna Ferenc</i>	27
MILITARY RABBINATE IN THE AUSTRO-HUNGARIAN ARMED FORCES DURING WORLD WAR I. <i>Ákos Bíró</i>	37
KÍSÉRLET EGY 19. SZÁZADI MEZŐVÁROS VONZÁSKÖRZETÉNEK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA <i>Bozó-Szűcs Diána</i>	45
A MINDSZENTY- BARANKOVICS VITA <i>Bráda Ferenc</i>	56
KOSSUTH LAJOS HALÁLA ÉS TEMETÉSE A MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGI SAJTÓ TÜKRÉBEN <i>Csernus-L. Szilveszter</i>	66
KÖZMŰVELŐDÉS ÉS IDEOLÓGIA A 20. SZÁZAD ELEJÉNEK MAGYARORSZÁGÁN – AZ 1907-ES PÉCSI SZABADTANÍTÁSI KONGRESSZUS TANULSÁGAI <i>Csibi Norbert</i>	76

JOGI KÉRDŐJELEK A HM KATONA POLITIKAI OSZTÁLY LÉTREJÖTTÉBEN ÉS FELADATSZABÁSÁBAN <i>Dávid Ferenc</i>	85
LEPÉNYMINTÁK BRIGETIÓBÓL <i>Delbó Gabriella</i>	94
A BRIT DIPLOMÁCIA ÚJ KIHÍVÁSAI MAGYARORSZÁGON 1933-BAN <i>Fürj Orsolya</i>	104
IMÁDSÁGOS FÜZETEK ÉS SZAKRÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ EGY HAGYOMÁNYOS KÖZÖSSÉGBEN <i>Gál Adél</i>	112
IZLANDI SKALDOK A 10-13. SZÁZADBAN <i>Gyönki Viktória</i>	125
MAGYARORSZÁG SZEREPE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI KÖZÉP-ÉS DÉLKELET-EURÓPA FELÉ IRÁNYULÓ OLASZ KÜLPOLITIKÁBAN <i>Hamerli Petra</i>	134
LLOYD GEORGE AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN <i>Hegedüs Zoltán</i>	143
PÁRTOK ÉS FINANSZÍROZÁSUK HAZÁNKBAN A PÁRTÁLLAMI RENDSZER IDEJÉN <i>Horváth Anett</i>	152
AZ ANTIK DEMOKRÁCIA KÉT KORLÁTJA MINT DEMOKRATIKUS DEFICIT <i>Kelemen Zoltán</i>	160
A GÖMÖRI FÜRDŐK NÉPSZERŰSÍTÉSE 19. SZÁZADI FÜRDÉSZETI ÚJSÁGOK HASÁBJAIN <i>Kerényi Éva</i>	169

A POLITIKAI NEVELÉS SZEREPE A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG ÖSSZEOMLÁSÁBAN <i>Kis Zsuzsanna</i>	177
A MAGYARORSZÁGI DOHÁNYMONOPÓLIUM BEVEZETÉSÉNEK GAZDASÁGPOLITIKAI HÁTTERE <i>Kohút Sára</i>	185
AZ ÖBÖLHÁBORÚ ÉS A DIPLOMÁCIA <i>Kozma Bertalan</i>	193
ÉREMKÉP ÉS PROPAGANDA A CSÁSZÁRI PÉNZEKEN <i>Kuun Aladár</i>	201
TELEPÜLÉSKÖZI KAPCSOLATOK A RÓMAI BIRODALOMBAN AQUILEIA PÉLDÁJÁN <i>Lehrer Nándor</i>	212
CASES OF AVAR AGE ARTIFICIAL CRANIAL DEFORMATION IN THE TISZÁNTÚL REGION <i>Anett Mihácz-Pálfi</i>	219
A PALESZTIN ÁLLAMISÁG KÉRDÉSE A PALESZTIN DIASZPÓRÁK HELYZETÉNEK TÜKRÉBEN <i>Mousa Aida Zsófia</i>	227
A TISZAFÖLDVÁRI REFORMÁTUS ISKOLA ÚTJA AZ ÁLLAMOSÍTÁSIG (1945-1948) <i>Mucsi László</i>	236
AZ ÁLDOZATKÉSZSÉG OLTÁRAI. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI EMLÉKMŰÁLLÍTÁS VIZSGÁLATA A SZEGEDI EMLÉKJELEK PÉLDÁJÁN. <i>Nagyvillés Anikó</i>	244
HÉTVÉGIAHÁZ-MOZGALOM A KELETI BLOKKON BELÜL <i>Németh Szandra</i>	253

A PALESZTINAI RÉGI ÉS ÚJ JISHUV KÖZÖTTI PÁRHARC AZ EGYENLŐSÉG HASÁBJAIN (1882–1895) <i>Németh Vera</i>	262
A PARLAMENTI KÉPVISELŐK ÖNREPREZENTÁCIÓJA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN <i>Nógrádi András</i>	271
REZIDENCIA VÁLASZTÁS KÉRDÉSE A PERÉNYI CSALÁDBAN – CSORBAKŐ SZEREPE <i>Novák Ádám</i>	282
HADSEGÉLYEZŐ TEVÉKENYSÉG AZ I. VILÁGHÁBORÚ ALATTI KARCAGON <i>Pintér Zoltán</i>	291
GÁRDONY ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ - VÁLASZTÁSTÖRTÉNETE 1945-2014 KÖZÖTT <i>Rácz Márk</i>	299
A FOGLALKOZÁSSZERKEZET ELEMZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI ÉS NÉHÁNY FONTOS ASPEKTUSA EGY FUNKCIÓT VÁLTÓ TELEPÜLÉSEN A MODERNIZÁCIÓ KORÁBAN <i>Rakita Eszter</i>	307
A PRE-RÓMAI VISELETÁBRÁZOLÁSOK ÉRTÉKELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI: KELTA NÉPCSOPORTOK AZONOSÍTÁSA ÉS ROMANIZÁCIÓ PANNONIÁBAN <i>Sáror Csilla</i>	318
A NAPLÓ MINT ÁLDOZAT <i>Szabó Edina Rózsa</i>	328
WELLINGTON HERCEG PÉTERVÁRI MISSZIÓJÁNAK (1826) DIPLOMÁCIAI ASPEKTUSAI <i>Schrek Katalin</i>	335

A BÁNFFY-KORMÁNY BUKÁSA ÉS SZÉLL KÁLMÁN <i>Schwarzwölder Ádám</i>	343
RÁKÓCZIBÁNYAI NŐK ÉS FÉRFIAK ÉLETE A NÓGRÁDI SZÉN BÁNYÁBAN <i>Szabóné Sinka Szilvia</i>	351
„VAGY MI, VAGY ŐK” – BEKSICS GUSZTÁV KÖZIGAZGATÁSI NÉZETEI <i>Székelly Tamás</i>	359
A MAGYAR KORMÁNY FÖLDBIRTOK- ÉS TELEPÍTÉSPOLITIKÁJÁNAK KEZDETEI A VISSZACSATOLT BÁCSKÁBAN (1941 – 1942) <i>Valastyán Balázs</i>	368
A KORABELI MAGYAR POLITIKAI ELIT VÉLEMÉNYE A SAJTÓBAN AZ 1904-1905.ŐS OROSZ-JAPÁN HÁBORÚ HATÁSÁVAL KAPCSOALTBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ OSMÁN BIRODALOM BALKÁNI HELYZETÉRE <i>Dr. Várnai Gergely</i>	376
A VALLÁSOS CIONIZMUS ÉS A NYUGATI PARTI TELEPEK KÉRDÉSE A MAI IZRAELBEN <i>Végh Roland</i>	382
A MAGYARORSZÁGI MAKROSZINTŰ TRIPARTIT ÉRDEKEGYEZTETÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE 1988-2010-IG <i>Zágoni-Szabó Bella</i>	390
FILOZÓFIATUDOMÁNY	398
AZ IGAZSÁGOS HÁBORÚ – KRITÉRIUMOK ÉS A KIVÉTEL LEHETŐSÉGE <i>Barna Benedek</i>	399

PANAITHIOSZ ÉS A PAIDEIA MEGÚJÍTÁSA <i>Hendrik Nikoletta</i>	407
SAJTÓPEREK ÉRVELÉSTECHNIKAI VIZSGÁLATA, AVAGY TALÁLKOZIK-E A BÍRÓI GYAKORLAT AZ ARGUMENTÁCIÓELMÉLETTEL? <i>Grünczeisz Kata</i>	424
NUMERIKUS RENDSZEREK EPISZTEMOLÓGIAI KÉRDÉSEIRŐL <i>Neuman Péter</i>	434
SADE ÉS AZ ÉSZ <i>Sós Csaba</i>	441
TAVASZI SZÉL JEGYZETEK EGY „ANTIKRITIKA” MARGÓJÁRA <i>Takó Ferenc</i>	448
„AHOL NINCSENEK ISTENEK, OTT KÍSÉRTETEK URALKODNAK”: NOVALIS HERMENEUTIKAI LUTHER-KRITIKÁJA <i>Tánczos Péter</i>	456
A POLITIKAI FOGALMÁNAK „VÁLTOZÁSAI” <i>Tódor Imre</i>	465
NYELVTUDOMÁNY	473
MOTIVATION IN THE LEARNING OF THE FINNISH LANGUAGE <i>Csaba Bártfai</i>	474
EGY ÉSZAK-FINN VÁROS (TORNIO) SVÉD CSALÁDNÉV-ÁLLOMÁNYA A 19. SZÁZAD VÉGÉN <i>Buzgó Anita</i>	480

GRAMMATIKAI KATEGÓRIÁK KATEGÓRIATEREMTŐ GRAMMATIKÁKBAN <i>Földesi András</i>	488
NYELVI TÉMÁJÚ BLOGOK, FÓRUMOK A NYELVI IDEOLOGIÁK TÜKRÉBEN <i>Jánk István</i>	497
A SPONTÁN BESZÉLT NYELV SZINTAXISÁNAK ELMÉLETI ALAPJAI ÉS NYELVTECHNOLÓGIAI VONATKOZÁSAI A HU COMTECH KORPUSZBAN <i>Kiss Hermina</i>	507
EGYIPTOMI ARAB ANYANYELVŰ DIÁKOK MAGYAR KÖZTES NYELVÉNEK KÜLÖNBSÉGEI ÉS HASONLÓSÁGAI A1-A2 ÉS B1 SZINTEN <i>Kovács Renáta</i>	516
CHOSEN WORDS IN COMPLIMENTS CROSS – CULTURE <i>Dubravka Kubatov</i>	524
PROZÓDIAI ÉS BESZÉDDINAMIKAI INFORMÁCIÓK FUNKCIÓJA A TÁRSALGÁSI FOLYAMATOK ELEMZÉSÉBEN <i>Székrenyes István</i>	532
BUILDING A MULTIMODAL CORPUS OF PERSIAN DYADIC CONVERSATIONS <i>Ghazaleh Esfandiari Baiat</i>	545
A MAGYAR NYELVTAN OKTATÁSA SZLOVÁKIÁBAN A KURRIKULÁRIS TRANSZFORMÁCIÓ UTÁN TANTERV- ÉS TANKÖNYVVIZSGÁLAT <i>Szabó Tünde</i>	553

TÖRTÉNELEM- ÉS POLITIKATUDOMÁNY

REZIDENCIA VÁLASZTÁS KÉRDÉSE A PERÉNYI CSALÁDBAN – CSORBAKŐ SZEREPE

Novák Ádám

*DE BTK Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola,
Debrecen, Magyarország*

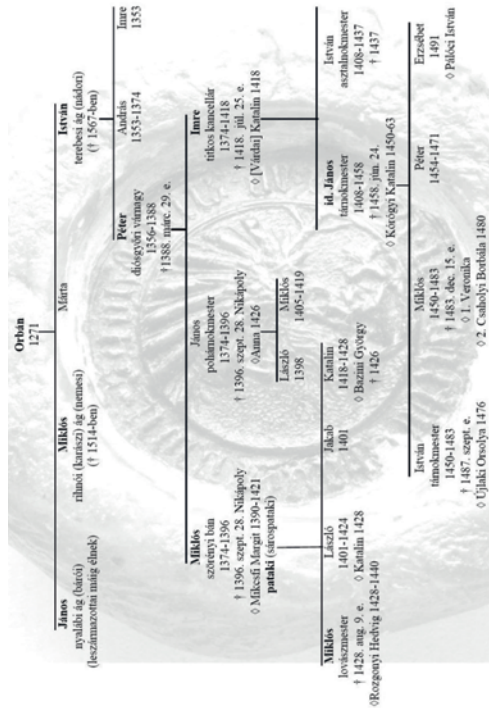
Absztrakt

Doktori disszertációm Perényi János tárnokmester (†1458) tevékenységéről készítem. Birtokai nagyságának, elhelyezkedésének ismerete nélkülözhetetlen a politika-, gazdaság-, és társadalomtörténeti vonatkozások vizsgálata során. Ezért egy a család birtoklástörténetét feldolgozó és elemző munka lát hamarosan napvilágot. Ennek a munkának egyik eredménye a terebesi Perényi család rezidencia vizsgálata. Jelen írásomban a család történetének, birtokszerzési folyamatának rövid ismertetését követően rámutatok, hogy a terebesi központ nem volt kizárólagos a család történetében. A csorbakői rezidencia bár hosszú távon nem lett a család székhelye, de a kutatók által eddig felállított szempontok szerint 1403-tól 1428-ig elsősorban Perényi Imre, de fiai is arra törekedtek, hogy birtokaikat innen irányítsák.

Kulcsszavak: Perényi család, Rezidencia, Birtoklástörténet, Terebes, Csorbakő

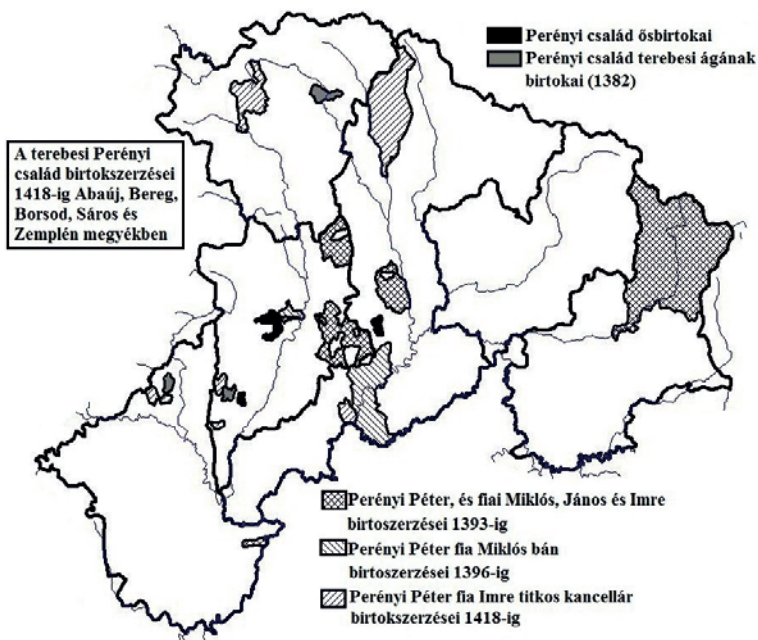
Bevezetés

Engel Pál archontológiai munkájában az olvasó három Perényi család leszármazási ábráját találja: nyalábi, rihei és terebesi (Engel Gen). Mindhárom család elnevezését székhelyéről kapta. Kutatásom csak a terebesi ágból származó Jánosra terjed ki. Működésének vizsgálatához azonban nélkülözhetetlen elődei tevékenységét is ismerni. Különösen igaz ez a birtokok tekintetében, ugyanis János hatalmát és mozgásterét elsősorban az őseitől örökölt birtokok nagysága és elhelyezkedése határozta meg. Éppen ezért szükséges volt a család birtoklástörténetének elkészítése. Ehhez a munkához az eddig kiadott összes vonatkozó forrást felhasználtam kiegészítve azt saját levéltári kutatásaimmal. Teljes okleveles anyagot feldolgozó okmánytár csak 1425-ig áll rendelkezésünkre, így az esetleg fennmaradt, de még nem kiadott, vagy kutatott források pótlására négy teljes és egy részleges birtokösszeíró forrást használtam fel, amelyek segítségével több idősíkban ábrázolhatóak a család birtokai, és az uradalmak összetétele is.

1. ábra: A terebesi Perényi család leszármazása

A teljes anyag a közel jövőben kerül publikálásra. Ezért itt a kisebb birtokszerzéseket, és azok pontos körülményeit nem taglalom. Dolgozatomban az elvégzett kutatófolyamat adataira alapozva egy szűkebb társadalomtörténeti vizsgálatot vezetek le, mely összeegyeztethető a tanulmány szigorú formai követelményeivel. A főúri rezidenciákkal behatóbban elsőként Kubinyi András foglalkozott (Kubinyi 1991). Írásában meghonosította a külföldi szakirodalom szempontrendszerét, és magyarázta azt hazai példákon keresztül. Munkáját több modern vizsgálat vette alapul, gyakran kiegészítve azt, mint például Naumann Tibor PhD dolgozata is (Neumann 2007). A továbbiakban az ő szempontrendszerüket alkalmazva végzek el rezidenciaelemzést a terebesi Perényi családon.

2. ábra: A terebesi Perényi család birtokszerzései 1418-ig

A család rövid története

A család forrásokban is említett őse bizonyos Dobos Orbán, aki a család ősbirtokait szerezte (Perény, Detek, Velejte Engel 1987, 439. 1. jegy). Az ő három fiától származtatható a család három ága. A terebesi ág Orbán István

nevű fiától eredt (1. ábra), az ő fia András nevéhez köthető a Szuhogy nevű birtok megszerzése. Vétel útján 1351-ben (Zichy IV. 216. sz.) jutott hozzá melynek területén Csorbakő késő árpád-kori romjai feküdtek. Ez volt az család első önálló birtoka. Apróbb birtokszerzéseket testvére Péter is hajtott végre, aki I. Lajost diósgyőri várnagyként szolgálta (Engel Arch, Várnagyok). Ő és fiai mind Kis Károlytól, mind Máriától nyertek kisebb birtokokat (Alsóregmec: HO VII. 392-3. sz), Zsigmond azonban valósággal elhalmozta őket birtokadományokkal (Szentmiklós: ZSO I. 63.; Terebes: DF 209 831.; Füzér: DL 7480). Az utóbbi két birtok egyben váruralalom is volt, közülük feltehetően a zempléni sederia helyként is működő (Csukovics, 1997) Terebesen rendezték be székhelyüket.

Péter legidősebb fia Miklós gyorsan emelkedett a ranglétrán. A szörényi bánságot követően (Engel Arch), testvéreit kizárva önálló uradalmakat is kapott (Patak: ZSO I. 1674). A nikápolyi csatában azonban ő és testvére János is elesett, így a család az ő fiaikban és Péter harmadik fiában, Imrében folytatódott. Imre testvérei halálát követően a pohárnokmesteri tisztséget nyerte el, és ispánként is szolgálhatta Zsigmondot (Engel Arch). Mivel kitartott uralkodója mellett az 1401 és 1403 közötti felkelésben ezért Zsigmond Vadászi Imre birtokait adományozta neki Csorbakő közelében (ZSO II. 2716), majd nem sokkal később megteszi titkos kancellárjának és további birtokokat adott neki (Sztropkó és Újvár ZSO II. 7599). Mindezeket a 2. ábrán szemléltetem is.

Rezidenciavizsgálat

Kubinyi András fogalom meghatározása szerint a főúri rezidencia alatt a következőt kell értenünk: *„azt az épületet – és átvitt értelemben azt a települést, amelyben a rezidencia áll – ahol a főúri udvartartás általában tartózkodni szokott”* (Kubinyi 1991, 220). Egy olyan család esetében, aminek több uradalma, váruralalma is van – mint a Perényieknek is – szükséges elvégeznünk a rezidencia vizsgálatot, amennyiben kapcsolati hálózatukra, vagy politikai törekvéseikre vagyunk kíváncsiak. Kubinyi 6+1 szempontot állított fel a rezidencia helyének meghatározásához, melyet Neumann további négyvel kiegészített. A Perényiek esetében én szükségét éreztem további két szempont figyelembe vételét.

Perényi Imre székhelye: Csorbakő

1403. november 5-én Székesfehérváron Zsigmond a felkelésben mellette kitartókat jutalmazta a legyőzöttek birtokaiból. Perényi Imre a fentebb már említett Vadászi birtokokat kérte magának Abaúj, Borsod és Zemplén megyékben, továbbá várépítési engedélyt a Szuhogy birtokon lévő csorbakői romvárra (ZsO II. 2724). Zsigmond adományának eredményeként Perényi Imre először jutott kizárólagos tulajdonosként birtokokhoz. Bár ezeket a közös birtokként jelentkező szuhogyi területen emelendő Csorbakő várából szándékozott igazgatni. Az építkezések eredményeként kétszintes várat emeltek (Nováki–Sárközy–Feld 2007, 120). Bár 1408-ban Sárosban váruradalmat (Újvár), Zemplénben pedig uradalmat várépítési engedéllyel (Sztropkó) szerzett, építkezésekről nincs tudomásunk. Vagyis Csorbakő várának építését elsődlegesnek tekintette.

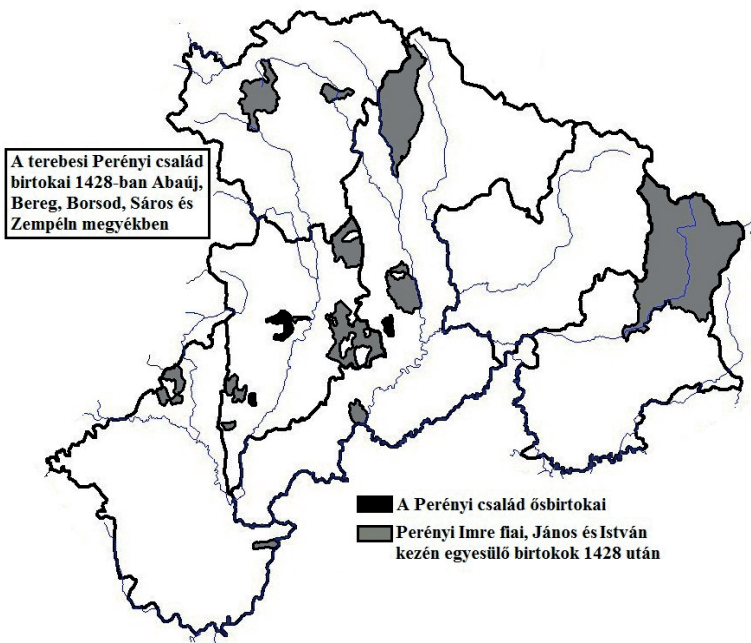
Feltehetően azért volt ez így, mivel a környéken elszórva helyezkedtek el a Perényiek birtokai. Ezeket igazgatni a kor viszonyainak megfelelően egy várból lehetett. A legközelebbi Perényi vár Füzér, ami csaknem száz kilométerre feküdt. Feltehetőleg Csorbakőről kívánták igazgatni a közös birtokokat (Selyeb, Kisfalud, Odoma) és Imre szerzeményeit is (Ormos, Nyárad, Tövises, Kelecsény, Szuhogy, Felvadász, Jánosd, Balázsháza, Olaszi). Így újabb rezidencia kritériumnak felel meg Csorbakő: uradalmi, igazgatási központ.

1408-ban az elnyert birtokok egyikén, Nyáradon az immáron csorbakői uradalomban pálos kolostort alapított Imre, azt a szükséges kegytárgyakkal ellátta, továbbá Márton pápától még búcsúengedélyt is kért (Czeglédy 1988, 224). A közeli Kurityán nevű birtokért hosszasan pereskedett, amit vélhetően a kolostornak akart adni, de halála miatt ez már fiaira maradt (ZSO VII 2215.; 2232). A régészeti feltárások során itt találták meg sírkövét is (Engel–Lövei–Varga 1983, 35), vagyis családi temetkezési hely létrehozásán fáradozott.

A választ arra a kérdésre, hogy miért nem Terebesen képzelte el Perényi Imre székhelyét, a családon belüli birtokosztályok vizsgálata adhatja meg. 1403-ban és egészen 1418-as haláláig három unokaöccsével együtt kellett osztoznia ezen az uradalmon (vö. 1. és 2. ábrát). Bár ugyan ez igaz magára a szuhogyi területre is, ahol Csorbakő várát emelte. Az építés költségeit azonban csak a környező birtokok jövedelméből fedezhették, amelyekben viszont nagyrészt egyedül Imre a birtokos. A közös birtokok felosztásáról nem rendelkezünk információval, Szörényi Gábor András is csak feltételezi, hogy Imre halála után fiai felosztva igazgatták birtokaikat (Szörényi 2003, 187).

Támpontot talán az 1427-es kamarahaszna összeírások adhatnak. A

források sajnos nem tartalmazzák Borsod megye adatait, de Abaúj és Sáros megyéjét igen, és ebben az egyes portákhoz rendelt tulajdonosok is adóttak. Sáros megyében például a közös birtokot Kucsint Perényi Miklós, az abaúji Selyeb birtokot azonban Perényi János neve alatt találjuk (Engel 1989). Ha hozzávesszük, hogy más közösen birtokolt uradalmakat is felosztva találunk (Füzér, Szinye) akkor egy szóbeli, vagy egy azóta elveszett írásbeli szerződést sejtethünk a birtokosztályok meghatározásáról Perényi Péter unokái között. Az írásbeli szerződés szükségtelemmé válhatott 1428 után, amikor is Miklós lovászmester halált követően az Imrefiak kezén egyesült az ág összes birtoka (3. ábra). Bár az, hogy egyik környékbeli hiteleshely (jászói, leleszi konvent, szepesi, egri káptalan) levéltárában sem maradt fenn harmadpéldány kétségsé teszi annak létezését, de nem is zárja ki. A fennálló birtokviszonyok készíthették arra az Imrefiakat, hogy apjuk halála után is gyarapítsák csorbakői uradalmukat. 1425-ben 400 forintért zálogba veszik a vártól északra fekvő két birtokot Alsó, és Felsőtelekest (ZSO XII. 921-2). Feltehetően még 1428 után is fontosnak tartják Csorbaköt, de a családi temetkezési helyet mindenképpen. Perényi Istvánt, Imre kisebbik fiát korai halálát követően ugyanis a környéken temetik el, erről sírkövének lelőhelye is tanúskodik (Rudabánya. Engel–Lövei–Varga 1983, 36).

3. ábra: A terebesi Perényi család birtokai 1428-ban

Sajnos a források nem teszik lehetővé, hogy további szempontokat vegyünk figyelembe a rezidenciavizsgálat során. Perényi Imre által keltezett levél ugyanis csupán egy maradt fenn, ezt pedig Terebesen adta ki (DL ZSO III. 1008). Egy forrásból azonban nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket. Családtagjainak keltezései nem ismertek, hasonlóan perbehívásaihoz. Perényi Imre titkos kancellárként gyakran teljesített diplomáciai szolgálatot, vagy tartózkodott Zsigmond közvetlen környezetében. Előneve sem ismert, és végrendelete sem maradt ránk. A számba vehető vizsgálati szempontok tehát egyértelműen Csorbakő irányába mutatnak.

Perényi János székhelye: Terebes

Perényi János esetében több adat áll rendelkezésünkre. 60-nál is több levelet, oklevelet adott ki, ezeknek keltezési helye legtöbbször Terebes (Novák 2014). Egy alkalommal saját maga még székhelyének is nevezi. (DF 228 777) Ezek alapján itineráriuma is felállítható lesz, ez azonban még a jövőbeli kutatómunka feladata. 1458-ban bekövetkezett halálát követően őt már nem a családi temetkezőhelyre temetik, hanem Terebesre, sírköve ma a terebesi róm. kat. plébánia templomban található (Engel–Lövei–Varga 1983, 37).

Rezidenciaváltására elsősorban a birtokosztályok megszűnése adott lehetőséget, Terebes kiválasztásában pedig a sziklavárak korszakának leáldozása, és a jobb védhetőség játszhatott szerepet. A 15. század második felében ugyanis tendencia mutatkozik arra, hogy a castrumokkal ellentétben a castellumokat részesítették előnyben lakhatás szempontjából. Terebes pedig más birtokokkal övezve, elsősorban Füzértől egy napi járásra feküdt. A források tükrében már többen rámutattak arra, hogy Füzér a család tárházaként funkcionált (Nováki–Sárközy–Feld 2007, 49-52). Csorbakő földrajzi fekvéséből – és talán jelentőségének csökkenéséből – következőleg egy időre el is veszti Perényi János, és biztosítékul 1445-ban Pálóci Simon lovászmesterhez került (DL 13 846).

Kubinyi a Perényiekre vonatkozó rövid rezidenciaelemzésében Terebest a család székhelyének tartja Imre nádorsága idején is, elsősorban temetkezésére, építkezéseire, és tartózkodásaira hivatkozva (Kubinyi 1991, 216). Balog Jolán azonban rámutatott, hogy a korábbi szakirodalom tévedett, mikor a Perényi János sírkövével szembeni szintén vörös márvány sírkövet Perényi Imre nádoréval azonosította, az ugyanis inkább tudható János fiáénak, István tárnokmesterének (Balogh 1974, 36). Ezzel szemben a nádor sírkövének töredéke Siklóson került elő. Kubinyi saját maga megjegyzi, hogy a család

szinte minden birtokán építkezéseket hajtott végre, és azt is, hogy gyakran tartózkodott Imre Siklóson, Terebesen, és Budán is. A nádor fia Perényi Péter pedig siklóson tartotta esküvőjét (DL 84148), ami kétségbe vonhatja Terebes székhely voltát a 16. század elejétől. Ennek bizonyítása azonban még további kutatásokat igényel.

Összegzés

A kutatásaim jelenlegi fázisa egyelőre csak a 15. század eseső felére szolgáltat elegendő adatot, hogy kielégítő rezidenciaelemzést hajtsak végre. Ebből azonban egyértelműen kiderül, hogy a zempléni Terebes vára nem volt kizárólagos székhelye a családnak. Perényi Imre önálló birtokszerzései, vár és uradalomépítése, családi temetkezési hely alapítása bizonyítja, hogy maga és utódai számára Csorbaköt jelölte ki rezidenciául. Unokaöccseinek magtalan halála adott csak lehetőséget fiának Jánosnak, hogy székhelyét Terebesre helyezze át, és onnan irányítsa a kezén egyesült birtokokat. A Zemplén központú birtokállomány Perényi Imre nádor birtokszerzései révén olybá tűnik elvesztette jelentőségét, és legalább olyan fontosnak tarthatta délvidéki birtokait Siklós központtal, mint ősei magterületét. Ennek támadhatatlan igazolására azonban még várni kell. Bár csorbakői Perényi családdal Engel Pál genealógiájában nem találkozunk, azonban a család sorsának másképp alakulásával jogsultt volna helye a történetírás fogalomtárában.

Referenciák

Balogh 1974 = Balogh Jolán: Későrenaissance kőfaragó műhelyek. In: *Ars Hungarica* 11. (1974) 27–58.

Czeglédy 1988 = Czeglédy Ilona: *A kurtyáni pálos kolostor*. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXV-XXVI. Miskolc, 1988. 211–227.

Csukovits 1997 = Csukovits Enikő: *Sedriahelyek – megyeszékhelyek a középkorban*. *Történelmi Szemle*, 39. (1997) 363–386.

Engel 1987 = Engel Pál: Zsigmond bárói: Rövid életrajzok. In: *Művészet Zsigmond király korában 1387-1437, I. Tanulmányok*. Szerk. Beke László et al. Bp., MTA Művészettörténeti Kutató Csoport, 1987.

Engel 1989 = Engel Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. (Új Történelmi Tár 2.). Bp., Akadémiai k., 1989.

Engel Arch és Engel Gen = Engel Pál: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457.*; *Genealógia*. Arcanum DVD könyvtár IV. Bp., 2003.

SIEMENS

RICHTER GEDEON

A pályázat az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett NTP-FTK-M-13-002 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

A kötet a Nemzeti Kulturális Alap támogatásából valósult meg.